

Процик Т.В., аспірантка кафедри регіональної економіки
Української академії банківської справи, Суми

БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР ЯК КАТАЛІЗАТОР ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Автором проаналізовано сучасні можливості банківських установ щодо підтримки вітчизняного сектора економіки. Визначено основні джерела фінансування для забезпечення економічного зростання. Враховуючи світовий досвід, розроблено стратегію розвитку банківського сектора України на середньостроковий період. Створення банківських об'єднань і фінансово-промислових груп розглядається як один із засобів активізації інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Більшість фінансово-кредитних установ України є дуже дрібними. Їх фінансовий стан за сукупними оцінками може бути охарактеризований, як “посередній”, “граничний” або навіть “незадовільний”, а діяльність – неефективна і високо витратна. Внаслідок того, що майже всі з цих інститутів являються надто слабкими, неплатоспроможними і неліквідними, їх діяльність супроводжується численними недоліками, якість портфеля залишається низькою, громадяни України не довіряють банкам своїх грошей. У даному зв'язку слід зазначити, що у сукупності дрібні українські банківські і парабанківські установи можуть мобілізувати лише незначні обсяги заощаджень, а в позику надати ще менші суми для підтримки вітчизняного реального сектора економіки.

За оцінками фахівців Світового банку станом на початок 2001 року переважна більшість підприємств України (біля 90 %) фінансувала себе

шляхом затримок виплати заробітної плати працівникам, у той час, коли більш доцільно було б використовувати середньострокові і довгострокові банківські кредити [3]. Загальновідомо, що в нашій країні існує багато підприємств, які є збитковими, і мають бути реорганізовані. При цьому необхідна реструктуризація вимагає від підприємств робити інвестиції у нове обладнання, технології, а також передбачає витрату значних коштів на залучення висококваліфікованих кадрів.

У розвинених країнах (США, Велика Британія, Німеччина, Японія) фінансово-кредитні установи є головними акціонерами великих підприємств, і тому вони активно втручаються в реорганізацію цих підприємств. Що стосується України, то вплив діючих фінансових інститутів на трансформаційні і інноваційно-інвестиційні процеси в економіці майже відсутній.

Виходячи з світового досвіду, слід визначити основні джерела фінансування для забезпечення економічного росту. Так, такими джерелами необхідно вважати, предусім, акціонерний капітал, фінансування боргу з приватних джерел (корпоративні боргові цінні папери), банківські кредити, спільне фінансування (кредитні спілки) і, нарешті, прямі іноземні інвестиції [4].

Оскільки в Україні невеликий і неліквідний фондовий ринок, відсутні реальні умови для прискорення оборотності капіталу, існують проблеми з запрошенням іноземних стратегічних партнерів, найбільш привабливим джерелом залишається банківське кредитування. До речі, без створення міцного та ефективного банківського сектора не можна вести мову про розвиток парабанківських фінансових установ, ринку цінних паперів, тому що останні зможуть відігравати значну роль в економічному зростанні держави, досягти значного обсягу і ваги лише за означеної умови. Тому ключовим пріоритетом на середньострокову, а можливо і довготермінову, перспективу має бути прискорення ефективного розвитку банківського сектору України.

На думку фахівців Світового банку, обравши таку стратегію, перед українським банківським сектором мають бути поставлені наступні завдання: по-перше, необхідно скоротити велику різницю між готівкою та депозитами з метою витіснення готівкових операцій і альтернатив банківським розрахункам (наприклад, бартер); по-друге, слід активізувати процес реального залучення нових заощаджень до банків [3]. У разі виконання цих умов відношення готівки до депозитів автоматично наблизатиметься до рівня ЄС і відбудеться реалізація наміченої стратегії.

Отже, український банківський сектор має рухатися у напрямку, який обрали прибалтійські держави, а також Польща і Угорщина. При цьому Україна повинна обрати цілісний і інтегрований підхід, що використовувався цими країнами. Він передбачає застосування сукупності заходів, спрямованих на створення міцної і диверсифікованої ресурсної і клієнтської баз банків, зменшення екстернальних витратних факторів у банківській діяльності, а також регуляторні важелі, які сприятимуть консолідації дрібних банків, підвищенню їх активності. Імплементация цих завдань на практиці приведе до підвищення стабільності банківського сектора, збільшить його глибину, дасть можливість активізувати інноваційно-інвестиційну діяльність в країні через дієву інфраструктуру монетарного ринку та вдосконалені механізми фінансування (факторингові, андеррайтингові операції, лізинг, форми прямого інвестування, іпотека тощо).

Серед позитивних наслідків трансформаційних процесів у фінансовому секторі України, що спостерігаються вже сьогодні, можна назвати наступні: створення ефективної платіжної системи, аналогів якої немає у всьому світі; проведення реформи бухгалтерського обліку фінансово-кредитних установ; створення базової інфраструктури фінансового ринку.

З метою активізації інноваційно-інвестиційних процесів в Україні Кабінет міністрів разом з Національним банком прийняли відповідні постанови про створення інструмента, що дозволить комерційним банкам кредитувати середньострокові і довготермінові інвестиційні проекти з використанням механізмів рефінансування НБУ, які передбачають підтримку ліквідності комерційних банків. У даному зв'язку нагадаємо, що постанова Національного банку України вступила в силу вже 20 серпня цього року. Для реалізації вже підготовлених 9 інвестиційних проектів загальною вартістю 800 млн.грн. і багатьох інших планувалося спочатку емітувати 1,5 млрд.грн. Однак кінцеві розміри емісії ще точно не визначені. Вони будуть залежати від загальної кількості проектів, які будуть подаватися на розгляд у відповідні відділи 30 комерційних банків, визначених Національним банком України [2].

Крім того, ще одним позитивним явищем є збільшення на 18 % (в абсолютному вимірі це складає 5 млрд.грн. станом на 26 липня 2002 року) кредитних вкладень банків в нашу економіку з початку поточного року. Застосовуючи економічні методи управління з метою стимулювання інвестицій і спрямування їх в реальний сектор постановою НБУ від 11 червня 2002 року було збільшено термін рефінансування банків другого рівня через проведення операцій на відкритому ринку з 180 до 270 днів. Слід визначити, що перші кроки імплементації цієї постанови підтверджено вищенаведеними цифрами. Разом з тим, за словами вітчизняних банкірів мають місце занепокоєння щодо різноманітності об'єктів застави, порядку розгляду останніх НБУ, а також сумніви викликають і політичні чинники [1].

Фінансування довготермінових інвестиційних програм передбачає передусім здійснення банками ретельного аналізу та контролю діяльності підприємств-позичальників з метою мінімізації ризикованості вкладень. У даному контексті слід згадати, що керуючись встановленими нормами і економічними нормативами діяльності, комерційний банк навіть за умови

прибутковості проекту та надійності клієнта, буде лімітувати використання коштів для довгострокового кредитування. Отже, виникає невизначеність: чи варто банківській установі приймати участь у інвестиційній або інноваційній діяльності взагалі, чи все ж таки слід ризикнути та видати кредит на тривалий термін?

Одним з можливих рішень у такій ситуації, враховуючи також і світовий досвід, може бути створення банківських об'єднань і фінансово-промислових груп, що до речі, не забороняється і новим Законом "Про банки і банківську діяльність". У цьому випадку з'являться і великі обсяги мобілізованих ресурсів, і відбудеться розподіл ризику між членами об'єднання або групи. Крім того, формування об'єктивних умов для прискорення оборотності капіталу сприятиме переходу банківської сфери від екстенсивної до інтенсивної стадії свого розвитку, підвищить ліквідність фінансово-кредитних установ, активізує операції на ринку цінних паперів і стане надійним фундаментом для реалізації інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Література:

1. Кабмин и НБУ дадут денег на кредитование инвестпроектов // Украинская инвестиционная газета.-2002.-№ 32.-С.4.
2. Кисель В. МВФ выступает против "дешевых" денег НБУ // Украинская инвестиционная газета.-2002.-№ 34.-С.4.
3. Роу А., Власенко Ю., Жилияев І. Україна: фінансовий сектор і економіка. – К.: Видавничий дім "Козаки", 2001.-121 с.
4. Україна. Фінансовий сектор: нова стратегія реформ // Матеріали конференції 22-23 червня 2001 року. – К.: Україна, 2002. –124 с.

Summary.

The author analyzes modern possibilities of banks in the support of domestic sector of economy and shows the main sources of financing which are the base of economic growth. The strategy of functioning of bank sector of Ukraine on the medium-term period is developed in the article. Bank associations and financial-industrial groups are determined as one of the means to stimulate the innovation and investment processes in Ukraine.

Процик, Т.В. Банківський сектор як каталізатор інноваційно-інвестиційних процесів: проблеми імплементації в Україні / Т.В. Процик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць.- Суми: УАБС, 2003.- Т. 8.- С. 226-229.